

1. Hurrei emandako tratu txarrak: hurbilpen historikoa

1.1. SARRERA

Hurrei tratu txar asko eta era askotakoak eman zaizkie historian zehar: fisikoak, emozionalak, arduragabekeriaz jokatzearen ondoriozkoak, eta baita sexu-esplotazio eta laneko esplotazioaren bidez eragindakoak ere. Palacios-ek (2002) dioenez, gaur egun haurtzaroari buruz ditugun ideiak eta hurrekin ditugun harreman motak nahiko berriak dira. Mendeetan zehar, hurrek gaur gizartean dituzten begirunea eta eskubideak ez zituzten eta gurasoen eta seme-alaben arteko harremanek zerikusi gutxi zuten gaurkoekin alderatuta.

Haurren tratu txarrak ez dira gertakari berriak. Aspalditik eman dira. Historiak dioskunez, tratu txarren arazoa zibilizazioaren hastapenetik dator eta egin diren bidegabekeria hauek guztiak itsu-itsuan pasatu dituzte bai familiek baita komunitateek ere (Aries, 1962; Radbill, 1968).

Lloyd DeMause-k (1982) bere esaldi xeble batean honela zioen: «Haurtzaroaren historia orain dela gutxi amaitu den amesgaizto bat izan da».

1.2. BIZITZEKO ESKUBIDEA

Antzina, bizitzako legea indartsuenen legeak agintzen zuenean, hurrek ez zuten eskubiderik, bizitzeko eskubidea erritualen bidez ematen zitzaien. Ordura arte, haurra nortasunik gabeko pertsona zen eta inolako alhadurarik gabe saldu, abandonatu edo hil zitzaketen. Aitak jaioberria berea zela onartu eta umearekin nahi zuena egiteko eskubidea zuen, eskubide hori legeek berretsi egiten zuten eta aitak haurra ez onartzeko arrazoiak edozein izan zitekeen, ez bakarrik emakumearen fidelotasun eza. Haurra onartua bazen, familiako kide izango zen eta aita arduratzen zen umearen mantenuaz, heziketaz eta bideratzeaz, haurra adin-nagusitasunera iritsi bitartean (Bajo eta Betrán, 1998). Antzinako Erroman, adibidez, jaioberria aitaren oinetan uzten zuten. Semetzat hartu nahi bazuen, gelditu eta besoetan hartzen zuen. Haurrarengandik urruntzen bazen, haurra kale gorrian uzten zuten. Umea hotzez edo gosez hiltzen ez bazen, haren ardura hartu nahi zuen edonork har zezakeen eta bere morroi egin (Gracia eta Musitu, 1993).

Atenasen, aita izaten zen jaioberriaren jaun eta jabe. Aristotelesek zioenez «gurasoak dira seme-alaben eta esklaboen jabeak eta nork bere ondasunekin edozer egitea zilegi du» (Sanmartin, 1999). Espartan, jaioberria Zaharren Biltzarrera eramaten zuten, bertako agureek zerbaitetarako balio zuela erabakitzen bazuten, bizitzen uzten zioten, aldiz, kontrakoa esaten bazuten Taijedo mendira eraman eta Baratro eta Apotetes amildegietara botatzen zuten basapiztien bazkarako. Aipagarria *Tollere infantum* erromatarren ohitura: Levana jainkosari erregutzen zioten, berak erabaki zezan jaioberriak bizitzen jarraitu behar zuen ala ez.

Bizitzeko eskubidea jaioberriak bizirauteko zuen gaitasuna eta abilezia jakiteko egiten ziren erritual eta proben bidez eskuratzen zen. Kultura batzuetan, dirudienez, jakiekin zerikusia zuten erritoez bizitzeko giltzarria eman zezaketen. Errito horietan, umeari ezpainetan likido pixka bat jartzen zitzaion (esnea, ezta edo ura) eta umeak onartu egin behar zuen bizirik irauteko. Ginea Berrian, adibidez, haurrak, ezpainetan jarritako ura onartzen ez bazuen, jaioberria baztertu egiten zuten. Grezian eta beste zenbait kulturatan, naturaren aurrean jartzea bizirik irauteko beste proba bat izaten zen. Alemanian, haurrak izoztutako erreka batera botatzen zituzten eta negar egiten zutenak bakarrik erreskatatzen zituzten. Antzeko errittoa zuten Amerikako indioek ere, haiek ur-putzuetara botatzen zituzten haurrak eta negar egiten zutenak edo ur-azalera igotzen zirenak bakarrik ateratzen zituzten (Radbill, 1968).

Gizarte batzuetan, haurra ez zuten pertsonatzat jotzen izena jarri arte; izenak ematen zion izana. Haur kristaua ez zuten zerukotzat hartzen kristautu arte, hau da, izen “kristaua” jarri arte. Haurra bataiatu baino lehen hiltzen bazen, uste zuten haren arima ez zela zerura joaten, baizik eta linbora non betiko kondenatuta geratzen zen.

Haur ez-legitimoak, zokoratuak eta abusuak jasaten zituzten haurrak izaten ziren. Ez zuten kleroarengandik onurarik jasotzen, ezta herentziarik ere. Haur ez-legitimoei ez zieten ongi-etorririk egiten, eta ostrazismora kondenatuta zeuden eta askotan abailduta sentitzen ziren amek zokoratzen edo hiltzen zituzten. Bizirik irauten bazuten, degradaziora eta tratu txarrak jasatera kondenatuta zeuden. 1917an egindako ikerketa batek dioenez, Chicagon jaiotako 4.000 edo 5.000 haur ez-legitimotatik mila desagertu omen ziren. 1915ean, Norvegian, haur horien eskubideak babestuko zituen legea onartu zen (Bensel, Rheinberger eta Radbill, 1997).

1.3. HAURREN HILKETA, JENDAURREAN ERAKUSTEA ETA ABANDONATZEA

Haurren hilketa, betidanik erabilitako praktika izan da haurrak gainetik kentzeko, bereziki, adimen urrikoak, ezindu fisikoak, ume goiztiarrak, bikiak, ezkontzaz kanpo jaiotako haurrak, eta familiaren edo komunitatearen baliabideak arriskuan jar zitezaketen haurrak. Greziar kulturaren, erromatarrean, txinatarrean, edo indiarrean,

ahulak, goiztiarrak, edo formalki deformatuak edo atzeratuak ziren haurrak gehienetan bizitzeko ez gai izendatzen zituzten (Gracia eta Musitu, 1993). Bikiak multzo horretan sartzen zituzten, deabruzat edo deabruak hartutakotzat jo ondoren.

Langer-ek (1973), “Infanticide: A Historical Survey” (Haur-hilketa: Ikerketa historikoa) artikuluan dionez, «haurren hilketa, aspalditik erabilia izan dena, ez zen bakarrik erabiltzen haurren sufrimenduarekin bukatzeko, baizik eta familien edo komunitateen baliabideak arriskuan jar zitzaizketenkin bukatzeko». IV. mendera arte, Grezian eta Erroman, ez legeek, ezta herritarrek ere, haurrak hiltzeari ez zioten ezer txarrik ikusten. Greziarrek ez zuten elbarrituak hazterik nahi, haien ezintasun fisikoak ondorengoek heredatuko zituztelakoan, ondorioz haur osasuntsuek bakarrik zeukaten bizitzeko eskubidea. Platonek praktika horiek onartu egiten zituen eta Aristotelesek haur elbarrituak ez haztea ahalbidetuko zuen legea egitea gomendatu zuen. Soranus-ek, bigarren mendeko medikuak, emaginak prestatu zituen jaioberriak nola zeuden aztertzeko, eta hazi edo ez erabakia hartzeko. Erromatarren Hamabi Taulen Legeak ume akastunak haztea debekatzen zuen. Haurrak elementuen aurrean jartzea sarritan erabiltzen zen eta lege erromatarrek aitari ematen zion haurraren bizitza edo heriotza erabakitzeke ahalmena. Beraz, seme-alaben hilketa justifikatua zegoen, haurrak gurasoenak zirelako (Belsel, Rheinberger eta Radbill, 1997).

Formaz edo neurriz perfektuak ez zirenak, gehiegi edo gutxiegi negar egiten zutenak edo ginekologiako liburuetan deskribatzen zituztenak bezalakoak ez zirenean, hil egiten zituzten (DeMause, 1982).

Bibliak haurren hilketei buruzko zenbait adibide erreal edo inplizitu eskaintzen ditu. *Genesisian*, Bibliako lehen liburuan, Jaungoikoak Abrahami bere semea sakrifikatzeko eskatu eta horrek eskaerari baietz esan omen zion, azkenean bete ez zuen arren. Ahaz erregeak, berriz, bere seme-alabak sutan erre omen zituen eta Herodesek Nazaretoko Jesusen bila zebilela, izugarrizko sarraskia egin (Gelles eta Pedrick-Cornell, 1985).

Kristau Aroaren hasieran, erromatarren eta greziarren gizakiari buruzko ideiak dezente aldatu ziren. Bai legeak, baita herritarrak ere, haur-hilketak gaitzesten hasi ziren; K.o. 374. urtean, Erromako legeek, haur-hilketak erailketak zirela-eta, epaitzen hasi ziren. K.o. IV. mendea, historikoki mende garrantzitsua izan zen; izan ere, Konstantino Handiak (lehen enperadore kristauak) ume txiroen mantenuaz eta heziketaz estatua arduratuko zela erabaki baitzuen eta haurrak jendaurrean erakustea, saltzea eta hiltzea galarazi. Gainera, haurren ongizateaz estatuak arduratu behar zuen proposamena ofizialki ezarrita geratu zen (Jones, 1978).

Erdi Aroan (K.o. 476 eta 1453 urte bitartean), haurren hilketa naturaren aurkako krimenez hartu zen eta oso gogor zigortu. Elizak bultzatutako joera izan zen; halere, Erdi Aroaren erdialdera arte, neskak hiltzea oso arrunta zen, eta horren

ondorioz mutilen populazioa handitu egin zen. Halere, hildakoen kopurua oso altua zen. Jaiotzen ziren umeetatik gutxi gorabehera erdia, 5 urte bete baino lehen hiltzen ziren (Barry eta Collins, 1999). Eta zigorra are handiagoa zen umea bataiatuta ez zegoenean, sakramentu hori jasotzen ez zuen umea «infernurako bidean egongo litzatekeelako» (Bajo eta Betrán, 1998).

Umeak hiltzeak, superstizioarekin, mistizismoarekin eta erritoekin izan duen lotura historiaurretik datorren kontua da. Irlandako zeltek, galiarrek, eskandinaviarrek, egiptoarrek, feniziarrek, moabitarrek, ammonitarrek eta garai batzuetan israeldarrek praktikatu ohi zuten. Txinan, Egipton, Indian, Perun edo Mexikon umeak ibaira jaurtitzen zituzten ondasunak eta uzta onak oparoak izango zirela ziurtatzeko. Egipton, adibidez, urtero neskatxa bat itotzen zen Nilo ibaian, bertako ura atera zedin eta lurrak emankorrak izan zitezten. Txinan, haurrak hiltzea oso arrunta zen eta bereziki neskatilak, gaua iristean herriko sarrerara eramaten baitzituzten otso gosetiak asetzeko. Guanek, neskek jaio eta gutxira sutara botatzen zituzten. Palestinan, asiriarrak ekialderantz garaile joan zirenean, Judako erregeek beren seme-alabak sakrifikatu zituzten, Jainkoaren onarpena jasotzeko modurik onena zela uste zutelako. Beste leku batzuetan, haurrak erretzean sortzen zen keak jainkoen haserrea lasaitu behar omen zuen. Eskandinaviako kronikek diotenez, Aun errege suediarrek bere seme-alabetatik bederatziz eskaini zizkion Odín jainkoari Upsalan; eta orakulu batek hala esan omen zion: hamar egunetik behin seme-alabaren bat sakrifikatzen bazuen, bizi zen bitartean berak erreinatuko zuela.

Indian, Txinan eta Alemanian, umeak bizirik lurperatzen zituzten eraikuntzen zimendu eta dikeetan, egiturek luzaroan irauteko (Smith, 1975). Tironen eta Sinonon, Jainkoen haserrea lasaitu nahian, sakrifikatzen zituzten umeak. Moravitek, amonitek eta fenizioek gizonaren gorputza eta txekorraren burua zuen Moloch jainkoa gurtzen zuten; eskuineko eskuan parrilla handi bat zuen, brontzezkoa zen eta barrutik hutsik zegoen. Erregaiez betetzen zuten eta parrilla gorritzen zenean, gainean umeak bizirik jartzen zituzten errukitasuna eskatzeko. Eskozian, uzta ona jasotzeko itxaropenez, umeak bizirik lurperatzen zituzten gariarekin batera (Zigler eta Hall, 1989).

Umeak abandonatzea ere, historikoki oso praktika orokortua izan da. Romulo eta Remo dira ezagutzen den abandonatutako haurren lehen kasua erromatar garaian. Erromaren sorreran, haurrak hiltzea, jendaurrean erakustea edo saltzea, gurasoen erabakia izaten zen. Baina Hamabi Taulen Legeari (K.a.V. mendea) esker, haurrak saltzeko praktika mugatu egin zuten.

Haurrak abandonatzeko modurik zaharrena eta izugarriena, haurrak esklabo saltzea izan da. Babiloniako eta Greziako gizarteetan praktika hau legezkoa zen. XII. mendean, Theodore-k, Canterburyko artzapezpikuak, haur bat esklabo saldu ahal izateko 7 urte beteak izan behar zituela zioen araua bultzatu zuen.

Errusian eta Amerikan ere, haurrak esklabo saldu ziren XIX. mendearen erdialdera arte. Haurrak, bahitu politiko eta zorrak kitatzeko aseguru bezala ere erabiltzen ziren (Bensel, Rheinberger eta Radbill, 1997).

Vaison Kontzilioaren ondoren (442. urtea), abandonatutako haurrak aurkitzen zirenean, elizetan horren berri eman behar zen. 787. urtean, Dateo de Milan-ek, haur abandonatuentzako lehenengo asiloa edo babes-etxea sortu zuen. Zenbait kontzilioetan eta, bereziki, Réginon abadeak 906. urte aldera bildutako kontzilioetako aktetan jasotzen denez, jaioberriak elizetako atarietan edo leku publikoetan uzteko aholkua eman zen, horrela errazago aurkituko baitzituzten. XII. eta XIII. mendeetan, Santu Espiritu izena zuen ordena zabaldu zen, ume abandonatuak hartzeko ospizio edo aterpe bereziak sortu eta haurrei egiten zitzairen harrera hobetzeko asmoz. Umeak abandonatzeko joera zabalitzen hasi zen (Bajo eta Betrán, 1998).

XVIII. mendean, haur-hilketen kopurua handia zen Europako herrialde guztietan. Haur abandonatuentzat gero eta etxe gehiago irekitzen eta berehala betetzen hasi ziren. Joera horren arrazoi nagusiak: batetik, familia gehienek bizi zuten pobrezia- eta miseria-egoera; eta bestetik, jaiotako haur ez-legitimoen kopuruak gora egin zuen. XIX. mendean, hazkundera nabarmenagoa izan zen aurrekoarekin konparatuz gero. Halaber, haur abandonatuen heriotza-tasa handia zen eta garai hartako datuen arabera, % 20k baino ez zuen bizirik irauten (Bajo eta Betrán, 1998).

Europako herrialde askotan haurrak erbesteratu egiten zituzten. Horrela, gainezka zeuden instituzioak eta umezurtz-etxeak gutxitu eta koloniak sortu zituzten. Ingalaterrak milaka haur eta heldu deportatu zituen Amerikako kolonietara lan egitera. Erbesteratzea zigor egokitzat jo zen delitu egiten zuten haurrentzat. (Gracia eta Musitu, 1993).

1960 baino lehen gure gizartean askok tratu txarrak egiten zirela onartu ez izanak, zer pentsatua ematen digu (Dubowitz eta Newberger, 1989). Eta 1961. urtera arte, komunitate klinikoak ez zuen arazoa zegoenik onartu (Cicchetti, Taraldson eta Egeland, 1978, Lynch, 1985).

1.4. HAURREKIN KRUELKERIA ERABILTZEA ETA HAZKUNTZA-PRAKTIKAK

Badakigu tratu txar mota guztiak, berez, egintza krudelak direla. Halere, historian zehar haurraren aurka inolako bereizketarik egin gabe bidegabekeriak egin dira eta gainera justifikatu. Merezi du xehetasunez ezagutzea ezen krudelkeria horiek guztiak garai eta kultura ezberdinetan bizirik egon diren hazkuntza-praktikekin oso lotuta egon direla.

DeMause-k (1982: 56 eta 57) honela dio: «Haurrari bortizki gorputz-adar bat moztu, edo haurra erre, izoztu, ito, astindu eta jaurtitzeko inpultsoak etengabe gertatzen ziren garai batean. Hunoek mutil jaioberriei masailak ebakitzen zizkieten. Robert Pemell-ek dio, Errenazimentuan, Italian eta beste herrialde batzuetan, gurasoek, burdin goriaz seinalea jartzen zietela lepoan. Epilepsia saihesteko, berriz, sutan zegoen argizariak isurtzen zituen tantak jaioberriaren gainean erortzen uzten zituzten. Garai modernoaren hastapenean, emaginak atzazalarekin frenulua moztzen zien jaioberriei, erdainkuntza (zirkunzizio) txiki bat izango balitz bezala. Mendeetan zehar, umeei gorputz-adar bat mozteak errukia eta barrea sorrarazten zien helduei eta haurrei eskean ibiltzeko gorputz-atal bat moztea garai guztietan erabili izan den praktika orokortuaren oinarria izan da...».

Garai guztietan ezagutu ohi dira hainbat krudelkeria mota, eta ekintza horien helburua haurrak hazteak eta zaintzeak helduengan sortzen zuen egonezinetik aske sentitzea zen. Esate baterako, askotan opioa eta edari alkoholduinak eman izan zaizkie umeei negarrik ez egiteko. Antzina, haurrak oihalez biltzea (troxatzea) oso arrunta zen haurraren lehenengo urteetan. Haurrak gorputz-adarrak ez erabiltzeko egur puska baten antzera benda batekin biltzean datza. Horrela haurraren mugimendua murrizten zuten. (X.P. Dewees, 1826; DeMause-k aipatua, 1982: 67). Umea biltzearen ondorioak larriak ziren haren garapenerako. Dena den, helduentzako onuragarria izaten zen, horrela ez baitzuten umeez hainbeste kezkatu behar. Ingelesak izan ziren ohitura hori bertan behera uzten lehenak; Ingalaterran eta Ipar Amerikan, XVIII. mendearen amaiera aldera hasi zen desagertzen eta Frantzian eta Alemanian, berriz, XIX. mendean.

Hazkuntzaren sendotze egokia izan da haurren aurka egin diren krudelkeria handienen arrazoa. Germaniarrek, oszitarrek, zeltek eta espartanoak umeak indartzeko uretan sartzen zituzten. Haurrak ur hotzetan sartzea terapeutikoa zelako ustea erromatarren garaitik dator. Bibliak honela dio haurren hazkuntzaren inguruan: «Haurra makilarekin jo arren ez da hilko; aitzitik, infernutik aske geratuko da» (Atsotitzak 23: 13-14).

Inpultsoak ez zituzten garaiz kontrolatzen, eta horregatik hasi ziren purgak, supositorioak eta enemak erabiltzen. XVIII. mendea baino lehen, haurrei supositorioak, enemak eta purgak ahotik ematen zitzaizkien, gaixorik egon edo ez egon. XVIII. mendean, txiza eta kaka egiten kontrolatzeko, gurasoen eta haurren artean sortzen zen borrokan aldaketa izan zen, eta pixontzia eta garbiketaren heziketa erabiltzen hasi ziren. XIX. mendean hasi ziren gurasoak seriooki higiene-heziketa erabiltzen.

Adin goiztiarrean libratzen ikastearekin oso lotuta, XVIII. mendean hasi ziren organo genitalak ukitzeagatik haurrei zigorrak ezartzen. Gurasoak oso gogor zigortzen hasi ziren umeak masturbatzen zirelako, eta medikuak, masturbatzen zirenak erotu, epilepsia sufritu, itsutu edo hil egingo zirelako mitoa zabaltzen hasi

ziren. XIX. mendean, kanpaina hori muturreraino eramán zuten eta “erdainkuntza edo zirkunzisia, klitoridektomia eta infibulazioa” ohiko praktika bihurtu ziren (Bensel, Reheinberger eta Radbill, 1997).

Mutilazioa izan da umeei eman zaien beste tratu txar mota bat eta aspalditik datorren ohitura. Adibidez, nexka txinatarrei oinak itxuragabetzeko jartzen zizkien bendak edo zenbait tribu indiarretan buru-hezurtean egiten zituzten itxuragabetzeak. Organo sexualak moztea edo kentzea ere, Harri Arotik datorren errito erlijiosoa da (Kempe eta Kempe, 1978).

Jakin-minaren asetzeak balio izan du haurrei egin zaizkien tratu ankerrak justifikatzeko. Esate baterako, Frederiko II.a erregea, XIII. mendean erromatar inperioko enperadorea, hizkuntzaren jatorria zein zen jakin nahian, haurrenganako gertakari ezagun eta dramatiko baten protagonista izan zen. Errege horrek hauxe jakin nahi zuen: ume bat bakarrik utziz gero, hau da, zaintzaileen babesik gabe aurkituz gero, zein hizkuntzatan hitz egingo lukeen. Hebreeraz, grekoz, latinez edo bere gurasoen hizkuntzan hitz egingo zuen? Hori egiatzatzeko, haur talde bat isolatu eta zaintzaileei haien behar fisikoaz bakarrik arduratzeko agindu zien, baina inolaz ere ez hitz egiteko beraiekin. Saiakuntza porrota izan zen, ume guztiak hil egin baitziren. Dirudienez, umeek maitasunik gabe ezin izan zuten biziraun. (Gracia eta Musitu, 1993).

Nabaria da XVI. eta XVII. mendeetan gizarte europarrean eman zen aldaketa, egonkorragoa egin zen. Jean-Jacques Rousseau-k eta John Locke-k baieztatu zuten jaioberriek berezko ontasuna zutela, eta gero inguruneak eta inguratzen zituztenek eragiten zietela, baina umeek barruan ez daukatela deaburrik; haurtzaroa hobeto ezagutzen eta baloratzen zen (modu anibalentean bazen ere). Dirudienez, haurrak gehiago baloratzeak zerikusia zuen esplotazioarekin eta gurasoek, bereziki, lanerako potentzial bezala ikustearekin. Haurrak lan egitera behartu zituzten, esplotatuak, mutilatuak lanean emaitza hobek izateko, gurasoek saldu egiten zituzten lanerako tresna bezala, hau da, esklabo gisa eta prostituzioan aritzera bultzatzen zituzten. Industria-iraultzaren garaian, XVIII. mendean, haurrak erabiltzea eta ikastun-rola ohiko praktika bihurtu ziren.

Garai horretan, garrantzi handiagoa eman zitzaizen heziketari eta eskolara joateari. Gurasoak konturatzen hasi ziren seme-alabek izan zezaketen gaitasunaz. Haatik, horiengandik jaso zezaketena, hau da, eskulan gisa edo familian sortzen ziren beharrak asetzeko lagungarriak izango zirela-eta, itxaropena handitu egin zitzaizen gurasoei. Patroi moral zorrotzak erabiltzeko edo ezartzeko joerak haurren portaeran eragina izango zuen. Jokaera horrekin, alegia, zigor fisikoa erabiliz, haurren portaera hobea izango zelako ustea oso errotua zuten. Umea, adeitsua, portaera onekoa edota esana egiten ez bazuen, zorrozki zigortzen zuten, bai gurasoek, bai irakasleek edo moralki egokia ez zen portaera zigortzeko, zigor fisikoa erabiltzea egokia zela pentsatzen zuen edonork. Garai horretan, indar handia hartu zuen esaldi luterano honek: «Nahiago nuke esan txarreko seme bat baino hilda dagoen

semea». Haurrak gurasoenak ziren eta haurrengan ahalmen osoa zutenez, haurra-
ren garapenerako onuragarriak izango ziren arauak ezartzen zituzten. Helduek eta
hezitzaileek zigor fisikoa gehienetan onartu egiten zuten.

XIX. mendean zehar, familia gizarteko unitate egonkorra bihurtu zen, eta
umeak unitate horretako kideak ziren. Gizarte-behaztaileak aztertzen hasi ziren
gurasoen jokaerak haurrengan duen eragina. Charles Dickens, Victor Hugo, Mark
Twain edo Leo Tolstoi idazleek, esaterako, umeen egoera dramatizatu egin zuten
eta haien sufrimenduaren inguruan herritarrak sentsibilizatu nahi izan zituzten.
Sentsibilizazio-kanpaina horiek komunitate bakoitzeko ongintzako erakundeen la-
nean isla izan zuten; baita umezurtz-etxeen garapenean ere. Erakunde horiek asmo
onez sortu baziren ere, gaixotasun kutsakorrei buruzko ezagutza ezak eta osasun
publikoan praktika egokiak ez erabiltzeak arriskuan jarri zuten haien arrakasta, eta
jakina, banakoaren osasuna ere bai.

XX. mendean, haurren zaintzan emandako aurrerapausoak medikuntzan izan
diren aurrerakuntzei esker izan dira. Beste aldaketa batzuk, berriz, hala nola bizi-
baldintzak hobetzea, hezkuntza eta lan egiteko aukerak, edota gizarte- eta politika-
gaietan kontzientzia handiagoa izatea, oro har, izan diren gizarte-aurrerakuntzek
bultzatu dituzte. Aldaketa horiek guztiak, psikologia eta beste gizarte-zientziei
esker ere gertatu dira. Egindako ikerketen bidez, gehiago jakitea lortu da haurra-
ren garapen fisiko eta psikologikoaren eta behar emozionalen inguruan (Bensel,
Rheinberger eta Radbill, 1997).

1.5. LANEKO ESPLOTAZIOA

Laneko esplotazioa gure gizartean aspalditik egin den beste tratu txar mota bat izan
da. XIX. mendera arte, haurrak lanbide-irakasleen eskutik hasten ziren lanean;
esklabo gisa aritzen ziren 21 urte betetzen zituzten arte. Behin adin horretara
iritsita, ikasi berria aske uzten zuten soinean zeramanarekin eta diru pixka baten
truke (Radbill, 1968).

Erdi Aroko gremioak izan ziren haurrentzako lana arautzen lehenak. Horrela-
ko ekintzak ez zituzten egin gupida sentitzen zutelako, eskulan merkearen lehia-
kortasuna saihestu nahi zutelako baizik. XVII. mendean, 6 urteko haurrek dagoe-
neko ehungintzan lan egiten zuten. Baina, XVIII. mendean, industria-iraultzarekin
batera gertatu zen haurren eskulanaren benetako esplotazioa, baita abusu fisiko eta
psikologikoak ere. Umeek oihaltegiatan, faktoretan, meategietan eta beste industria
batzuetan lan egiten zuten. Ingalaterrako faktoretan ez zen harritzekoa 5 urteko
haurrak 16 orduz kateaturik lanean aritzea. Ume horiek ez zuten inolako babesik.
XIX. mendean, haurren eskulana arautzen zuen legea erreformatu zuten arte,
haurrak gupidarik gabe jotzen eta esplotatzen zituzten (Bensel, Rheinberger eta
Radbill, 1997).

1833an egindako inkesta edo galdeketa batean, pediatria ingeles gehienen us-tez, egunean 10 orduko lanaldia zen egokiena. Lan gehiago eginez gero, nekatuegi eramaten omen zituzten iganderoko eskolara eta lotan geratzen omen ziren moralari buruzko ikasgaiak azaltzen zizkieten bitartean (Palacios, 2002). XIX. mendean hasi ziren, lehendabizi, haurren lana arautzearen aldeko mugimenduak zabaltzen eta gero debekua etorri zen. Egia da, XX. mendearen hasieran, haurren lanari buruzko legeak bazituela bere mugak, baina aurrerago modu egokiagoan erregulatzeko pausoak eman ziren. Horiek horrela izanda ere, XXI. mende honen hasieran munduan 125 milioi ume ez dira eskolara joaten eta 150 milioi ume dira irakurtzen ikasi gabe eskola uzten dutenak. Eta Latinoamerikatik Filipinetaraino, 14 urtetik beharoko 50 milioi ume tratu txarrak jasaten dituzte, haurtzaroan jaso behar dutena jaso beharrean, hau da, heziketa, babes, eta abar.

1.6. SEXU-ABUSUAK

Historikoki, umeen aurka egin diren sexu-irainak ohikoak izan dira eta haurren sexu-esplotazioak gaurdaino iraun du. Egiten diren sexu-abusuak eta gizarteak praktika horien aurrean agertzen duen gaitzespena oso bestelakoak dira.

Intzestua, pederastia eta beste zenbait sexu-praktika, «Jainkoa, natura eta artea»ren aurkako erasotzat jo zituen Dante-k bere *Infernuan* (XIV. mendearen hasieran). Legeek «naturaren aurkako krimen» eta «ekintza ez natural» hauen kontrola ekarriko zuten. Mendeetan zehar, infernua, sua eta sufrea, sexuarekin zerikusia zuten krimenekin lotzen zituzten. Aurrerantzean, Freud-en teoria landuta zegoenean, sexu-desbideraketa, naturala ez zen zerbait zela uste zen eta naturak berak, gaixotasunarekin edo neurosiarekin zigortuko zituen horrelako jokaera erakusten zutenak. Autore askok aditzera ematen dutenez, intzestua, zibilizazioaren hasiera markatu zuen lehen tabua izan zen (Bensel, Rheinberger eta Radbill, 1997).

Pederastia, Grezia Zaharraren garaitik dator. Greziar gizarteak, familian eraginik ez zuen bitartean, pederastia onartzen zuen. Grezian eta Erroman, askotan, gizon helduek gazteak sexu-objektutzat erabiltzen zituzten. Gizon heldu baten legezkoak ez diren sexu-ekintzei buruzko lehenengo aipamena *Zin Hipokratikoan* agertzen da (K.a. 460-377 urte aldera). Zin horretan, gaixo dauden pertsonen aurka eraso mingaririk ez dela egingo aipatzen da, ezta gizon, emakume eta esklaboenganako botere-gehiegikeriarik ere (umeak ere talde horretan sartzen ziren). Antzina, haurrak *zikiratzea* ohikoa izaten zen. Erroma inperialean, adibidez, umeak sehaskan zeudela zikiratzen zituzten, sodomia gustuko zuten gizonen gozamenerako. (DeMause, 1982).

Gizarte eta kultura askotan umeak saltzen ziren prostituzioan aritzeko. Hona hemen horren zenbait adibide: Babilonian, umeak erabiltzen zituzten tenpluetan prostituzioan aritzeko; Antzinako Egipton, gizarte-maila altuko neskatilak

prostituziora behartzen zituzten lehenengo hilekoa etorri arte, ekintza erlijioso gisa; Persia, mutil gazteen prostituzio-etxeengatik izan zen ezaguna; Txinan eta baita Indian ere, gurasoek seme-alabak prostituzio-etxeetan saltzen zituzten; Antzinako Erroman, prostituzioa eta pederastiaz gain, tarteka, sehaskako umeak prostituzio-etxeetara eramaten zituzten (Radhill, 1968).

DeMause-ren (1982) esanetan, XIX. mendearen hasieran baziren sinesten edo uste zutenak gaixotasun benereok zituzten umeekin sexu-harremanak izanez gero, sendatuko zirela.

Gaur egun, gure gizartean begiratu besterik ez dago. Umeen aurkako sexu-abusuak oso zabaldua daude, moralki eta legalki babestuta egon arren.

1.7. PEDIATRIA ETA HAURREI EMANDAKO TRATU TXARRAK

Lehen, haurren tratu txarren arazoa medikoei ez zitzaion axola; lesioak sendatzeaz bakarrik arduratzen ziren. Alegia, medikuen zeregina gaixotasunak sendatzea zen eta ez gizartean zeuden arazoak konpontzea (Bensel, Rheinberger eta Radbill, 1997). Alabaina, medikuen lanbidea, historikoki, ez da hain bihozgabea eta arduragabea izan.

900. urte aldera, pediatriari buruzko lehen idatzietan (adibidez, Rhazes Persiar medikuak idatzitako *Práctica Peurorum*), umei nahita egindako herniak agertu ziren (Lynch, 1985). Aurrerago, Paulus Zacchias (1651, Labbé-k aipatua, 2005) italiarrak, tutore batek gazte bati buruan emandako kolpeek eragin zizkieten lesioen berri eman zuen; eta nola ume askok lesio larriak izaten zituzten eskolako lagunek emandako jipoien ondorioz. Aurrerago, mediku ingeles batek, James Parkinson-ek hain zuzen, *Villager's Friend and Physician* (Baserritarraren laguna eta medikua, 1800) idatzi zuen eta gurasoei zuzendua zegoen. Lan horretan, zigor fisiko gogorak salatzen ditu autoreak, bereziki, buruan emandako kolpeak, hidrozefalia eragin baitezakete (Parkinson, 1800).

Adolphe Toulmouche-k (1853), auzitegiko patologo frantziarrak, 4 urteko neskatxa bati gertatutakoaren berri eman zuen; neskatxa, umezurtz-etxe batean bizi omen zen eta bertako zaindariak emandako jipoienengatik hil omen zen. Toulmouche-k berak, emakumeen sexu-abusuei buruz, auzitegi-ikerlan bat argitaratu zuen (Toulmouche, 1856, Labbé-k aipatua, 2005), non, batez ere, haurrak eta nerabeak aipatzen zituen.

“Jipoitutako umearen sindromea” Ambroise Tardieu Lege Medikuntzako Parisko katedradunak deskribatu zuen lehenengo aldiz 1868an. Ambroise Tardieu, XIX. mendeko auzitegi-mediku ezaguna izan zen. Mediku amerikarrek haurren tratu txarrak pediatriaren arazoa zirela eta osasun publikoko izaera zutela deskubritu baino mende bat lehenago, Tardieu-k haurren ia tratu txar mota guztiak aztertu eta

deskribatu zituen. Berak idatzitako *Dictionnaire d'hygiène et de salubrité* higiene eta osasungarritasunari buruzko hiztegiari, (1862a, 1862b), lantegietan eta meatzetan lan egiten duten umeen lan-baldintza gogorak deskribatzen ditu. *Étude médico-légale sur les attentats aux mœurs* (Moralaren aurkako irainei buruzko auzitegi-ikerlanak, 1857) izeneko lanean, emakumeei egindako sexu-abusuen 632 kasu aztertzen ditu (gehienak neskatoei egindakoak) eta gizonei egindako 302 kasu eta abusuaren araberako kalte fisikoak deskribatzen ditu. *Étude médico-légale sur les sévices et mauvais traitements exercés sur des enfants* (Haurrei egindako kru-delkeria eta tratu txarrei buruzko auzitegi-ikerlanak, 1860) lana, ume jipoituaren sindromearen deskribapen klasiko bat da. Bertan, 32 kasu zehatz-mehatz deskribatzen dira eta horietako 18ren ondorioa, heriotza izan zen. *Étude médico-légale sur l'infanticide* (Infantizidioari buruzko auzitegi-ikerlana, 1968) liburua ere argitaratu zuen; bertan, 555 kasuren ikerlana oinarritzat hartuta, infantizidioari buruz egindako hainbat ohar idatzi zituen.

Zoritzarrez, Tardieu saiatu zen, bere ustez gizartearen arazorik larriena zenaz, zientzialariak kontzientziatzen. Tardieu-ren ekarpena hil edo bizikoa izan zen, haur asko haien gurasoek jipoitzen dituztela onartu zuen lehen medikua izan baitzen. Eta tratu txar mota klasikoak deskribatzeko gai izan zen (Labbé, 2005).

Tardieu-k haur jipoituaren sindromea (1968) deskribatu zuen urte berean, Londresko Hospital for Sick Children-eko Athol Johnson-ek umeegan maiz ikusten ziren hezur-hausteen berri eman zuen. Hezur-hauste horien arrazoia hezurren egoerari egotzen zien, garai hartan Londresko haur gehienak errakismoak jota baitzeuden. Gaur egun, egia esan, badakigu berak deskribatu zituen kasu guztiak tratu txarrak izan zirela (Kempe eta Kempe, 1978).

Tardieu-ren heriotzaren ondoren, Frantzia eta beste zenbait lekutan ere, haren lanaren inguruan aipamenak egin ziren. Esate baterako, Travis Gibb-ek (1894) haurtzaroko sexu-abusuei buruzko lehenengo aipamen amerikarra egin zuela esan daiteke eta bere ikerlanak egiteko Tardieu-ren lanean oinarritu zen.

Sigmund Freud-ek ere ezagutzen zuen Tardieu-ren lana eta gogoan hartu zituen haren liburuaren edukietan moralaren aurkako irainei buruzko aipamenak. 1896an artikulu bat idatzi zuen. Bertan aipatzen du historiaren etiologia haurtzaroran jasandako sexu-abusuetatik datorrela (Freud, 1896/2006). Urtebete berandua-go, 1897an, ideiaz aldatu eta haurtzaroko sexu-abusuen oroitzapenen irakurketa okerra egin zuela eta Edipo konplexuaren teoriaren baliatu zen “fantasia” horiek azaltzeko orduan. Iritzi horrek eragin handia izan zuen ondorengo psikiatra eta psikoanalisten belaunaldiengan, zeren haurtzaroko sexu-abusuetan sinisteari uko egin baitzioten (Labbé, 2005).

II. Mundu Gerraren ondoren, haurtzaroko tratu txarren inguruan interesa eta kezka berpizteko ahalegina egin zen. Lehenengo pauso erabakigarriak profesio-

nalek eman zituzten. X izpiak, erradiologoentzat, baliagarriak izan ziren aspaldi sendatutako hezur-haustek eta berriak zirenak bereizteko, eta lehen ezkututzen ziren tratu txarren ondorioz egindako zauriak ikusteko (Barry eta Collins, 1999).

1946an, John Caffey pediatria amerikarrak 6 umerengan ikusitako ubelduen eta hezur-hauste askoren artean zegoen loturaren berri eman zuen. Kalte horien jatorria zein zen ez zegoen oso argi, baina Caffey-k, gurasoek ukatu arren, jatorria traumatikoa zelako susmoa zuen (Labbé, 2005).

1953an, Roy Astley-k Ingalaterrako Birminghameko Haurren Hospitalekoak, fenomeno hau agertzen zuten 6 jaioberri aztertu zituen eta buruko hezurdura ahula zutela azaldu zuen (Astley, 1953). Urte berean, Frederic Silverman Cincinatiko erradiologoak, hain zuzen, antzeko 3 kasu aztertu zituen. Zaindarien propio egindako traumatismoak zirela ohartarazi zuen (Silverman, 1953). 1955ean, P.V. Woolley-k eta W.A. Evans-ek hezur-haustek, ubelduak eta ulertezinak diren ezbeharrak edo lesioak jasan zituzten hamabi jaioberriren kasuak aztertu zituzten. Astley-k burezurraren ahuleziari buruz zuen hipotesia berresteko frogarik ez zuten aurkitu eta ondorio batera iritsi ziren: indarkeriak eragindakoak zirela. Kasu horiek guztiak «helduen jokaera neurotikoa edo psikotikoa ageri zen» etxeetan gertatzen zirela ohartu ziren eta umeak ingurune horretatik ateratzen zituztenean, lesio berririk ez zela agertzen (Woolley eta Evans, 1955). 1957an, Caffey-k bere 1946ko datuak berraztertu ondoren, traumatismoak jaioberrien gurasoek nahita egindakoak izan zitezkeela adierazi zuen. Haurtzaroko tratu txarren inguruan aurrerapausoak eman arren, beste hamarkada bat igaro zen medikuek gurasoek euren seme-alabak nahita lesionatzen zituztela onartu zuten arte (Barry eta Collins, 1999).

Ustekabean kaltetu ez diren ume kopuruak gora egin zuelako kezkatu, C. Henry Kempe eta bere lankideek abusuak jasandako hurrei buruzko sinposioa antolatu zuten, pediatria akademia amerikarrak nazio mailan antolatutako bileran. Arazo honen larritasuna azpimarratzeko asmoz, Kempe eta bere lankideek eragin handia izan zuen artikulu bat idatzi zuten *Journal of the American Medical Association* (Amerikako Medikuntza Elkarte) aldizkarian, eta bertan *Jipoitutako haurraren sindromea* terminoa erabili zuten (Kempe, Silverman, Stele, Droegemueller eta Silver, 1962).

1.8. KEMPE-REN ONDORENGO IKERKETAREN BILAKAERA HAURTZAROKO TRATU TXARREI BURUZ

Kempe eta laguntzaileek idatzitako artikularen ondorioz, Estatu Batuetan haurren eskubideak babesteko aldaketak egiten hasi ziren legedian. 80ko hamarkadan, gizartea konturatzen eta ikasten hasten da umeek badituztela beren beharrak asetzeko eskubideak (Cicchetti, 1989).

Kempe eta bere lankideek egindako ahaleginen emaitzak onak izan arren, haien behaketek zoritxarreko ondorioak izan zituzten. Haur jipoituaren sindromearen terminoa erabiltzeak azpimarratzen zuen tratu txarrak ematen zituenak arazo psikologikoak zituela (Parke eta Collmer, 1975). Ildo horretan uste zen umeak modu zitalean jipoitzen zituzten gurasoak psikologikoki gaixorik zeudela (Spinetta eta Rigler, 1972; Steele eta Pollock, 1968), horrela, tratu txarrez arduratzen ez zen gizartea libre geratu zen (Alvy, 1975). Gainera, tratamenduak tratu txarrak ematen zituzten gurasoei zuzenduta zeuden, eta ez zituzten kontuan hartzen aldi berean tratu txarrak jasateagatik biktima ziren umeak (Cicchetti, 1989).

1970eko hamarkadan, Estatu Batuetan tratu txarren tipologia zabaldu egin zen eta, 1974an, Tratu Txarrak Jasandako Haurraren Prebentzioa eta Tratamenduari buruzko ekitaldia egin zen. Bertan, haurrei egindako tratu txarren definizioa eta esanahia zabaldu egin zen; bertan, tratu txar emozionala, arduragabekeria, medikuzerbitzuak jasotzeari uko egitea eta haurren garapen moralak hondatzen edo kalteztuzten zuten faktoreak jasotzen ziren (Aber eta Zigler, 1981; Dubowitz, Zuckerman, Bithoney eta Newberger, 1989; Giovannoni, 1989). Tratu txarren esanahia zabaltzeak bestelako iritzia sorrarazi zuen, hau da, guraso erasotzaileen helburua ondorengoak akabatzea edo desegitea zela uste zutenen iritzia aldatzea ekarri zuen.

Faktore sozialek gero eta eragin handiagoa izan zuten haurren aurka egindako tratu txarretan, adibidez, gizartearen jarrerak, estrukturak, estresoreak, etengabeko pobrezia eta abar (Garbarino, 1976; Gil, 1970; Pelton, 1978). Eredu etiologikoek haurrei tratu txarrak emateagatik gurasoen psikopatologian arreta gutxiago jartzen zuten heinean, haurren aurka egindako tratu txarrak prebenitzen eta ikertzen, eta tratu txarrak jasandakoari tratamendua ematen arreta handiagoa jarri zen (Kempe eta Kempe, 1978). Estatu Batuetako politikaren ahalegina umeak beren etxeetan ahal zen denbora gehien egotea zen, haurtzaroa babesteko sistema, hau da, harrera-egonitzak defizitarioak zirelako (Cicchetti, 1989).

Ondorengo urteetan, tratu txarren azalpen teorikoen ereduak eta hauen ondorioak sartzen joan ziren (ondorio kognitiboak, linguistikoak, sozioemozionalak eta soziokognitiboak). Ikerketa horiek oso garrantzitsuak dira tratu txarren inguruan egiten diren interbentzio klinikoak, legalak eta hartzen diren erabaki politikoen kalitatea hobetzeko, alegia, tratu txarrak atzemateko eta haurrak babesteko familia-harrera eta harrerako zentroak hobetzeko balioko dute.

Gaur egun haurrei emandako tratu txarrak oso zabalduta daude mundu osoan zehar. Nahiz eta legalki, sozialki eta laguntza ematen ahaleginak egin diren, haurren aurkako tratu txarrek munduko herrialde guztietako politika sozialen arazo larrienetako bat izaten jarraitzen dute.

1.9. HAURREN ESKUBIDEAK

Haurren eskubideak poliki-poliki onartu dira historian zehar; haurtzaroaren kontzeptua Erdi Arora arte ez da azaltzen. Ordura arte haurtzaroa umeari bularra emateari uztean amaitzen zen (Gracia eta Musitu, 1993). Hala ere, paradoxa bada ere, haurrak zaindu eta babesten zituzten adibideak aspaldikoak dira. Mesopotamian, duela 6.000 urte baino gehiago, umeek eurak babesten zituen jainkosa bat zuten, eta haren babesean, umezurtzei harrera egin eta zaindu egiten zituzten (Radbill, 1968).

Haurren eskubideei buruzko legedi espezifikoak berebiziko garrantzia du; izan ere, gizakiaren lehenengo urteek dituzten ezaugarrietako bat urte askotan irauten duen heldutasun eza da. Hau da, hurrek ez daukate helduek duten gaitasuna euren eskubideez baliatzeko, horregatik beharrezkoa da haurrentzako eskubide bereziak egitea (Delval, 1994 a eta b), nahiz eta Gizakien Eskubideen Deklarazio Unibertsala badagoen. Radbill-ekin (1968) bat eginez, haurrak babesten dituen lehenengo legeak K.a. 450. urtekoak dira, bertan aita batek haurraren duen erabateko autoritateak aldaketak izan zituen. Gizarte askotan hurrekin sexu-harremanak izatea edo izateko aukera edukitzea arautu egiten zuten.

Oro har, XVIII. mendean haurra babestua egoteak egoitzetan sartuta egotea esan nahi zuen. Horrelako babesa jasotzen zutenak, nagusiki, baliabiderik gabeko familietako haurrak, haur abandonatuak eta gaizkileak ziren. Halere, haurrak egoitzetan sartzeari haien interesak babesteko baino gehiago komunitatearen interesei zor zaie. VIII. mendean ospizio eta umezurtz-etxeetan egoteak ondorio izugarriak eragiten zituen, ondorioz, haurrak zaintzeko egoitza berriak sortu ziren, oraindik ere gaixotasun eta heriotzen kopuruak oso altuak ziren arren (Gracia eta Musitu, 1993).

Mary Ellen Wilson-en kasua adibide garbia izan da tratu txarrak jasan dituzten haurren babes legal eta instituzionalen gaiak norabidea aldatu duela jabetzeko. Mary Ellen 1866an New Yorken jaioa 9 urteko neska ez-legitimoa zen. Karitateko langile batek neskak horren egoera ezagutu zuen; etengabe jipoitzen zuten, guraizeekin zauritu eta ohe batera lotzen zuten. Mary Ellen-ek desnutrizio-sintoma larriak zituen, baita jasandako tratu txar fisikoen eta arduragabekeriaren ondorioak ere. Langileak, neskari laguntzeko asmoz, babesa ematen duten agentzietara jo zuen, hau da, poliziarengana, barrutiko abokatuengana eta New Yorkeko karitate-departamentura. Halere, garai hartan gurasoek edo zaintzaileek hurrei emandako tratu txarrak jasotzen zituen legerik ez zegoenez, ustez babesa eman behar zuten erakunde horiek guztiak uko egin zioten laguntza emateari. Langileak etsita, Animaliekiko Krudelkeriaren Prebentziorako Elkarte Amerikarrera jo zuen. Mary-k jasan zuen bortxakeriatik animaliak legalki babestuta zeudela eta, Mary Ellen animalien erreinuko partaide izanik, animaliak babesten zituen elkarte horrek epaitegietan neskaren alde egin zezakeen. Epaiketari erabili zen argumentua izan zen Mary Ellen-ek edozein txakurrek zuten babesa merezi zuela.

Hasiera batean haurrak babesteko lege-ekimenak haurren eskubideei buruzko lehenengo gomendio batzuetara mugatu ziren. 1924an Genevako Deklarazioan 5 herrialdek haurrak babesteko oinarritzko 5 printzipio onartu zituzten.

1959an Haurren Eskubideen Deklarazioa izan zen. Nazio Batuen Batzar Orokorrak (NBE) 1924an onartutako printzipioei gehitzeko 10 gomendio aldarrikatu zituen.

1979an Haurraren Nazioarteko Urtea ospatu zen. Nazio Batuen Erakundeko Giza Eskubideen batzordeak lan-talde bat sortu zuen Haurren Eskubideen Batzarra berrikusteko.

Azkenik, 1989ko azaroaren 20an Haurren Eskubideei buruzko Nazio Batuen Konbentzioa sortu zen. Haurrak, gaugerero, ez dira babestu beharreko izakiak bakarrik, eskubidedun bihurtu dira, eta babestua izatea da, hain zuzen ere, eskubideetako bat.

Haurren Eskubideen Konbentzioak mundu osoko haurren oinarritzko eskubi-deak azpimarratzen ditu honako eremu hauetan: osasuna, hezkuntza, familia, gizartearen babesa, aisia, eta abar. Irtenbide honek nazioarteko izaera duenez, estatu guztiak behartzen ditu; izan ere, Konbentzioaren helburua herri guztietan ekintzak, ekimenak eta legedia hedatuz, eskubide horiek betearaztea baita.

Konbentzioak, 19. artikuluan, honela dio haurren tratu txarrei buruz: «Gurasoen, tutoreen edo haurraz arduratzen den edozeinen ardurapean bizi den bitartean, haurrak jasaten duen biolentzia, kalte edo sexu-abusu fisiko eta mental, arduragabekeria, tratu txar edo esplotazioa».

Lege hori Espainiako legeriak berretsi egin zuen eta 1991ko urtarrilaren 5ean indarrean jarri zen. Espainiako legeriak legalki babestua ez egotea (21/1987 Legea) honela definitzen du: «Adingabeok dituzten behar moralak eta materialak kentzen zaizkienean, beraiek zaintzeko eta babesteko legeek ezarritakoa betetzen ez delako, ezinezkoa edo modu desegokian egiten delako sortzen den egoera da».

Hurrek eta nerabeek gizartean duten eginkizunari ezagutza juridikoa emateko joera horretan, nahitaez aipatu behar dira honako hauek: Europako Erkidegoan hurrek dituzten arazoei buruzko Ebazpena, Europako Parlamentuak 1991n onartutakoa; Europako Erkidegoen Kontseiluak haurren zaintzari buruz 1992an emandako Gomendioa; Ekonomia eta Gizarte Kontseiluak 1992an adopzioari buruz emandako Irizpena; Haurren Eskubideen Europar Gutuna, Europako Parlamentuak 1992ko uztailaren 8ko Ebazpenaren bidez onartutakoa; eta Adingabeek Babesteari eta Nazioarteko Adopzioaren arloko Lankidetzari buruzko Ituna, Nazioarteko Zuzenbide Pribatuari buruzko Hagako Konferentzian 1993an onartutakoa.

Estatu Espainoleko zuzenbide-antolamendua gero eta hurbilago dago aipatutako ideia horietatik honako lege honek erakusten duen bezala: Seme-alabatasunari, Guraso Ahalari eta Ezkontzaren Ondasun Eraentzari buruzko arloetan Kode Zibila aldatzeko maiatzaren 13ko 11/1981 Legeak berrikuntzen aroa ekarri zuen. Izan ere, legezko seme-alabatasunaren eta ez-legezkoaren arteko bereizketa ezabatu egin zuen; guraso-ahalaren erabilerari buruz berdinu egin zituen aita eta ama, eta aitatasuna ikertzeko aukera sartu zuen legedian. Tutoretzari buruzko 1983ko Legeak eraman zuen aurrerago prozesu hori, harik eta 21/1987 Legeak (azaroaren 11koa, adopzioaren arloan Kode Zibileko eta Prozedura Zibilaren Legeko zenbait artikulua aldarazi zituen) aldaketa funtsezkoak eragin zituen arte haurren eta nerabeen babesaren arloan. Lege horri zor zaizkio hauek guztiak: adopzioa babes-erakunde berritza hartzea; haurren eta nerabeen interes gorenari, haien eskubideen babesari eta eskubide horien garapenaren bermeari lehentasuna ematea administrazioak edo epaitegiek haiei buruz hasten dituzten jarduketa guztietan; haurren eta nerabeen babesle den aldetik ministerio fiskalak dituen eskumenak gehitzea; abandonuaren ordeztu babesgabeziaren figura sartzeari, eta babesteko prozedurak arintzea, eskumena duen erakunde publikoak tutoretza bere gain berehala hartzeko aukera sartuta.

Harrezkero, beste xedapen batzuk ere izan dira haurren eta nerabeen eskubideei garrantzi handiagoa aitortzeko: hala nola, 5/1988 Lege Organikoa, Adingabeen kontrako Erakutsi Zalekeria eta Sexu Zirikatzeari buruzkoa; 4/1992 Lege Organikoa, Adingabeen Epaitegien Eskumena eta Prozedura arautzen duen erreformari buruzkoa; 25/1994 Legea, 89/552/EEE Zuzentaraua zuzenbide-antolamenduan sartzekoa (telebista bidezko irratihedapeneko jardueren arloan estatu ki-deek emandako lege, erregelamendu eta administrazio-xedapenak koordinatzearen inguruko zuzentaraua).

Berrikiago, zenbait erakunde publikok eta pribatuk araudi bat eskatu dute, batetik, 21/87 Legea aplikatzean hautemandako hutsune batzuk betetzearren eta, bestetik, gizartean azaltzen ari ziren beharrian eta eskakizun berriei hobeki egokitutako lege-esparru bat eratzearen. Eta eskaera horri erantzutera etorri zen 1/1996 Lege Organikoa, arlo horretan aurrerantzean emango ziren garapen-arau berrietan eta herri-administrazioen esku-hartzeetan kontuan hartu beharko ziren jarraibideak ezarriz. Lege horren zioen adierazpenean argi azaltzen da zer asmo duen: «Haurren babes sozial eta juridikoa egokien bermatzeko modua haien autonomia sustatzea da, subjektu diren aldetik»; haurren eta nerabeen beharrianak dira gaurgero haiek dituzten eskubideen eta eman behar zaaien babesaren ardatz.

1/1996 Legeak, babesgabetasun-egoeretan jarduteko printzipioak arautzen dituen arau-maila ematen dio arrisku-egoeren eta babesgabetasun-egoeren arteko bereizketari, babesa emateko erakunde eskudunek lehendik aplikatzen zuten bereizketa horri, alegia.

2000. urtearen hasieran, Adingabeen Erantzukizun Penal Arazten duen 5/2000 Lege Organikoak osatu egin zuen lege-esparru hori, erantzun egin baitzion 4/1992 Lege Organikoak (Adingabeen Epaitegien Eskumena eta Prozedura Arazten duen Legearen erreformaren gainekoak).

Euskal Autonomia Erkidegoari dagokionez, beharrezkoa zen gai hau arau bidez garatzea, bere eskumenen arabera garatu ere; izan ere, Autonomia Estatutuak, Autonomia Erkidego Osorako Erakundeen eta bertako Lurralde Historikoetako Foruzko Jardute Erakundeen arteko Harremani buruzko Legeak eta Gizarte Zerbitzuen Legeak esleitzen dizkiote gai horren gaineko eskumenak. Hor ditu, oinarri, lege-adituen iritzi horiek, nazioarteko eta estatuko legegintza-joera horiek eta herri-administrazioen praktika horiek, eta, Euskal Autonomia Erkidegoak garapen hori egiten badu, Haurren Eskubideen gaineko Konbentzioaren aplikazioa zaintzean Nazio Batuen erakundeak emandako gomendioei erantzun ahal izango die. Araudi hori guztia 3/2005 Legeak, Haurrak eta Nerabeak Zaintzeko eta Babestekoak jasoko du eta xede hirukoitza du:

- Euskal Autonomia Erkidegoaren lurraldean egoiliarrak zein pasadizokoak diren haur eta nerabeei bermatzea zuzenbide-antolamenduan ezagutzen zaizkien eskubideak erabili ahal izango dituztela (Konstituzioak, Haurren Eskubideei buruzko Nazio Batuen Konbentzioak, Haurren Eskubideen Europar Gutunak eta zuzenbide-antolamendu osoak ezagutzen dizkieten eskubideak, esan nahi da).
- Haurren eta nerabeen eskubideak eta ongizatea sustatzeko jarduerak edo haiek zaintzeko eta babesteko esku-hartzeak zein esparrutan egin behar diren zedarritzea, familian eta gizartean behar duten garapena bermatzearen.
- Babesgabetasun-egoeran edo arrisku-egoeran dauden haur eta nerabeak babesteko eginkizunaren jardute-printzipioak zedarritzea, bai eta eskumenen eta erakundeen esparrua ere; orobat, arau-hausle adingabeekin egin beharreko esku-hartzearen esparrua.

Lege horretan haurren eta nerabeen interes gorena, haien eskubideen babesa eta eskubide horien garapenaren bermea oinarrizko printzipiotzat hartu dira adingabeekin zerikusia duten erabaki eta jarduketa pribatu edo publiko guztietan kontuan har daitezten.

1.10. BIBLIOGRAFIA

Aber, J. eta Zigler, E. (1981): “Developmental considerations in the definition of child maltreatment”, in H. E. Fitzgerald; B. M. Lester eta M. Yogman (arg.), *Developmental perspectives on child maltreatment*, Jossey-Bass, San Frantzisko, 1-29.

- Alvy, K. T. (1975): "On child abuse: Values and analytic approaches", *Journal of Clinical Child Psychology*, **4**(1), 36-37.
- Aries, P. (1962): *Centuries of childhood: A social history of family life*, Random House, New York.
- Astley, R. (1953): "Multiple metaphyseal fractures in small children: Metaphyseal fragility of bone", *British Journal of Radiology*, **26**, 577.
- Bajo, F. eta Betrán, J. L. (1998): *Breve historia de la infancia*, Ediciones Temas de Hoy, Madril.
- Barry, F. eta Collins, P. (1999): "Difusión e historia del abuso y el descuido en el niño", in J. Garbarino eta J. Eckenrode (arg.), *Por qué las familias abusan de sus hijos*, Granica, Bartzelona, 45-84.
- Bensel, R.; Rheinberger, M. eta Radbill, S. X. (1997): "Children in a world of violence: The roots of child maltreatment", in M. E. Helfer; R. Kempe eta R. Krugman (arg.), *The Battered Child* (5. alea), University of Chicago Press, Chicago.
- Caffey, J. (1946): "Multiple fractures in the long bones of infants suffering from chronic subdural hematoma", *American Journal of Roentgenology, Radium Therapy and Nuclear Medicine*, **56**, 163-173.
- Cicchetti, D. (1989): "How research on child maltreatment has informed the study of child development: perspectives from developmental psychopathology", in D. Cicchetti eta V. Carlson (arg.), *Child maltreatment: Theory and research on the causes and consequences of child abuse and neglect*, Cambridge University Press, New York, 377-431.
- Delval, J. (1994a): *El desarrollo humano, Siglo XXI*, Madril.
- , (1994b): "Algunas reflexiones sobre los derechos de los niños", *Infancia y Sociedad*, **30**, 133-143.
- DeMause, L. (1982): *Historia de la Infancia*, Alianza Universidad, Madril.
- , (2000): "Historia del ultraje infantil", *Revista de Psicoanálisis*, **7**, 103-133.
- Dubowitz, H.; Zuckerman, D. M.; Bithoney, W. G. eta Newberger, E. H. (1989): "Child abuse and failure to thrive: Individual, familial, and environmental", *Violence and Victims*, **4**(3), 191-201.
- Euskal Herriko Agintaritzaren Aldizkaria (2005): 59. zenbakiaren gehigarria. 3/2005 Legea, otsailaren 18koa, haurrak eta nerabeak zaintzeko eta babesteko.
- Freud, S. (1896/2006): "La herencia y la etiología de la neurosis", in *Sigmund Freud: Obras completas*, RBA, Bartzelona, 278-285.
- Garbarino, J. (1976): "A preliminary study of some ecological correlates of child abuse: The impact of socioeconomic stress on mothers", *Child Development*, **47**(1), 178-185.
- Gelles, R. J. eta Cornell, C. P. (1985): *Intimate violence in families*, Sage, Beberly-Hills.

- Gibb, T. (1894): "Indecent assault upon children", in A. McLane eta L. A. Godkin (arg.), *System of legal medicine*, E.B. Treat, New York.
- Gil, D. G. (1970): *Violence against children: Physical child abuse in the United States*, Harvard University Press, Cambridge.
- , (1971): "Violence against children", *Journal of Marriage and Family*, **33**, 639-648.
- Giovannoni, J. (1989): "Definitional issues in child maltreatment", in D. Cicchetti eta V. Carlson (arg.), *Child Maltreatment: Theory and research on the causes and consequences of child abuse and neglect*, Cambridge University Press, New York, 3-37.
- Gracia, E. eta Musitu, G. (1993): *El maltrato infantil. Un análisis ecológico de los factores de riesgo*, Ministerio de Asuntos Sociales, Madril.
- Jones, T. (1978): *In the Twilight of antiquity*, University of Minnesota Press, Minneapolis.
- Kempe, C. H.; Silverman, F. N.; Steele, B.; Droegemueller, W. eta Silver, H. K. (1962): "The battered-child syndrome", *Journal of American Medical Association*, **181(1)**, 17-24.
- Kempe, R. S. eta Kempe, C. H. (1978): *Child abuse*, Harvard University Press, Cambridge.
- Labbé, J. (2005): "Ambroise Tardieu: The man and his work on child maltreatment a century before Kempe", *Child Abuse and Neglect*, **29(4)**, 311-324.
- Langer, L. (1973): "Infanticide: A historical Survey", *History of Childhood Quarterly: the Journal of Psychohistory*, **1**, 352-362.
- Lynch, M. A. (1985): "Child abuse before Kempe: An historical literature review", *Child Abuse & Neglect*, **9**, 7-15.
- Palacios, J. (2002): *Desarrollo psicológico y educación. Psicología evolutiva* (3. alea), Alianza Editorial, Madril.
- Parke, R. D. eta Collmer, C. W. (1975): "Child abuse: An interdisciplinary analysis", in E. M. Hetherington (arg.), *Review of child development research* (5. alea, 5. liburukia), University of Chicago Press, Chicago, 509-590.
- Parkinson, J. (1800): *The villager's friend and physician; or, a familiar address on the preservation of health*, H. D. Symonds, Londres.
- Pelton, L. H. (1978): "Child abuse and neglect: The myth of classlessness", *American Journal of Orthopsychiatry*, **Oct**, **48(4)**, 608-617.
- Radbill, S. X. (1968): "A history of child abuse and infanticide", in R. E. Helfer eta C. H. Kempe (arg.), *The battered child*, University of Chicago Press, Chicago, 3-20.
- Sanmartín, J. (2005): "Concepto, tipos e incidencia", in J. Sanmartín (arg.), *Violencia contra niños* (2. ed.), Ariel, Barcelona, 15-44.
- , (2005): *Violencia contra niños* (2. ed.), Ariel, Barcelona.

- Silverman, F. N. (1953): "The roentgen manifestations of unrecognized skeletal trauma in infants", *American Journal of Roentgenology, Radium Therapy and Nuclear Medicine*, **69**, 413-426.
- Spinetta, J. J. eta Rigler, D. (1972): "The child-abusing parent: A psychological review", *Psychological Bulletin*. **77**(4), 296-304.
- Steele, B. eta Pollock, C. B. (1968): "A psychiatric study of parents who abuse infants and small children", in R. Helfer eta C. Kempe (arg.), *The Battered Child*, University of Chicago Press, Chicago, 103-147.
- Tardieu, A. (1857): *Étude médico-légale sur les attentats aux moeurs*, Librairie JB Baillié et Fils, Paris.
- , (1860): "Étude médico-légale sur les sévices et mauvais traitements excés sur des enfants", *Annales d'Hygiene Publique et de Médecine Légale*, **13**, 361-198.
- , (1862a): "Mines, mineurs", in *Dictionnaire d'hygiène publique et de salubrité* (2. ed. ; 3. lib.), Librairie JB Baillié et Fils, Paris, 35-81.
- , (1862b): "Travail des enfants", in *Dictionnaire d'hygiène publique et de salubrité* (2. ed. ; 4. lib.), Librairie JB Baillié et Fils, Paris, 258-282.
- , (1879): *Étude médico-légale sur les blessures*, Librairie JB Baillié et Fils, Paris.
- , (1868): *Étude médico-légale sur l'infanticide*, Librairie JB Baillié et Fils, Paris.
- Toulmouche, A. (1853): "Considérations médico-légales sur deux cas assez rares d'aberration mentale", *Annales d'Hygiene Publique et de Médecine Légale*, **4**(6), 424-449.
- Woolley, P. eta Evans, W. (1955): "Significance of skeletal lesions in infants resembling those of traumatic origin", *Journal of the American Medical Association*, **158**, 539-543.
- Zigler, E. eta Hall, N. W. (1989): "Pysical child abuse in America: past, present, and future", in D. Cicchetti eta V. Carlson (arg.), *Child Maltreatment. Theory and research and consequenses of child abuse and neglect*, Cambridge University Press, New York, 38-75.